

nemir. Avtor misli, da so po vsej verjetnosti to bile pokrajine, kakor so Češka, Moravska, Podonavje ter del srednje in vzhodne Nemčije. Pri nemirih je pa v glavnem južna Nemčija ostala obvarovana in je vzdržala pritisk tujih kultur.

Delo, ki ga nam je dal avtor, predstavlja dragocen doprinos ne samo nemški, temveč tudi evropski predzgodovini. Ne glede na sistematično zbrano gradivo in njega pravilno kronološko razvrstitev, nam je avtor v svojem orisu podal tudi nadvse dragocen zgodovinski oris, in sicer političen, ki izpopolnjuje kulturnozgodovinskega. Res je sicer, da bodo marsikateri sklepi danes ali jutri spremenjeni, drugi zopet izpopolnjeni, vendar pa bo temeljni oris ostal še dolgo, ako ne vedno v veljavi. Škoda je le, da dela avtor zaradi smrti ni mogel izpopolniti in da je objavljeno šele sedaj, 11 let po njegovi smrti. Kljub temu pa, čeprav so danes tu in tam možne posamezne izpopolnitve, kakor mogoče tudi posamezne spremembe, ki pa ne vplivajo na celotni sestav, delitev in kronologijo, lahko rečemo, da je to delo poleg že zastarelega Reineckeovega dela o bronasti dobi Nemčije osnova za nadaljnji študij tega obdobja predvsem v Nemčiji, a tudi v srednji Evropi. Na drugi strani pa nam to delo govori tudi o izgubi, ki jo je doživela predzgodovinska veda Nemčije z avtorjevo prezgodnjo in nepotrebno smrtjo.

Josip Korošec

Hans-Jürgen Hundt: Die spätrömischen eisernen Dosenorbänder. (Saalburg Jahrbuch XII, 1953, str. 66—79 s 6 slikami v tekstu.)

Med izredno zanimive drobne kasnorimske objekte sodijo železne, tako imenovane Dosenorbänder, škatlice za trakove, kar pa v bistvu ne tolmači način njihove uporabe. Zanimive so škatlice še posebno zaradi izredno bogate ornamentike. Avtor je v svoji razpravi zbral železne škatlice, ki imajo okroglo obliko, ki so pa najdene največ v Zahodni Nemčiji. Najdene so bile na več mestih, kakor Nydam, Nebra a. d. Unstrut, Reichersdorf, Kastell Zugmantel, Ren pri Mainz, Köln (?), Niederbieber (4 škatlice), Hofstett am Steig, Frankfurt-Heddernheim ter na neznanem najdišču. Poleg železnih imamo pa takšne škatlice izdelane tudi v srebru, slonovi kosti in bronasti pločevini.

Sedaj od avtorja zbrane škatlice so bile izdelane iz dveh okroglih ploščic, ki so bile zvarjene s cilindričnim prstanom iste debeline, kakor so same ploščice. Robovi ploščic pa ne presegajo prstana. Čeprav so v osnovi škatlice okrogle, se med seboj nekoliko razlikujejo v posameznostih. Tako so nekatere popolnoma ravne, druge imajo izboklo eno ploščico, tretje pa obe. Sredstvo za vezavo posameznih delov škatle je po mnenju avtorja bil baker, katerega je mogel ugotoviti na večjem številu primerov.

Pomembnost teh objektov je tudi v njih umetnostni, oziroma v obrtno-umetniški izdelavi. Ornamenti, ki v glavnem predstavljajo stilizirane rastlinske motive, so izdelani v tautiziji, od katerih kažejo nekateri že razblinjajoče se naturalistične rastlinske ornamente, ki se sicer javljajo na nekaterih starejših objektih druge vrste. Tudi pri ornamentiki je avtor sedaj ugotovil nekaj zanimivih tehničnih postopkov pri izdelavi motivov. Tako je ugotovil, da so vse debelejšje okvirne linije bile nazobčane na robovih, medtem ko linije samih motivov niso nikdar nazobčane. Kovina, ki se je vstavljala v vrezane linije, pa ni bila zlato, kakor so nekateri domnevali za posamezne primere, temveč med. Analize nekaterih primerov so pokazale, da je bila to zmes iz bakra, cinka in nekaj magnezija, včasih tudi iz nekaj srebra in kositra.

Avtor je že na drugih mestih (Mainzer Festschrift 1952, Bd. III), kakor tudi v pričujoči razpravi skušal povezati takšne škatlice s prstanastim jabolkom in braniki na mečih. Škatlica naj bi predstavljala končnico

nožnice dolgih mečev, ki so imeli obliko spathe in katerih jabolko na držaju je imelo prstanasto obliko rombičnega preseka. Časovno postavlja avtor te škatlice na konec II. in v III. stoletje. Nekatere bi mogle biti izdelane celo v isti delavnici. Vendar pa avtor sklepa, da so delavnice bile različne že glede na material, iz katerega so škatlice bile izdelane. Prav tako meni, da ni bilo potrebno, da se je v isti delavnici izdelala celotna garnitura, pripadajoča meču, od jabolka na ročaju in branika do nožnice. Zato bi bilo mogoče, da so se tudi škatlice izdelovale v drugih delavnicah, ki so izdelovale železne predmete, okrašene v tuziji.

Razprava je toliko bolj zanimiva, ker nam odpira tudi problematiko in nudi vpogled v razne obrtne izdelke rimskega časa, od katerih obravnavani predstavljajo le neznaten del v celotni rimski obrtni umetnosti, katere se pri nas ni še tako rekoč nihče dotaknil.

Josip Korošec

Hans-Jürgen Hundt: Ein tauschiertes römisches Ringknaufschwert aus Straubing (Sorviodorum), Festschrift des Römisch-Germanischen Zentralmuseums in Mainz zur Feier seines hundertjährigen Bestehens 1952, Band III, str. 109–118, 1 tabla in 2 sliki v tekstu.

Razprava, ki obravnava rimski meč s prstanastim jabolkom na ročaju iz Straubinga, okrašenem v tuziji, predstavlja v resnici širšo problematiko, tako glede razširjenosti kakor tudi glede datacije takšnih mečev v rimski dobi. Straubinski meč služi avtorju le kot izhodišče, na temelju katerega skuša razjasniti in tudi rešiti razne probleme, ki se javljajo v zvezi s takšnimi objekti. Avtor je predvsem zbral vse podobne meče, kolikor so mu bili po literaturi dosegljivi, kakor tudi večje število neobjavljenih. Tako mu je uspelo notirati 31 podobnih mečev, ki se morejo prisoditi rimski dobi. Pred rimsko dobo pa uporabljajo, sicer v posameznostih nekoliko različne oblike, takšne meče tudi na Kitajskem (v času dinastije Han), prav tako pa tudi Sarmati in drugi vzhodni narodi. Rimljani ga prevzamejo šele v III. stoletju ter ga nekoliko predelajo. Med rimskimi meči moremo razlikovati dva osnovna tipa. Enoten pri vseh takšnih mečih je pa rombičen presek prstana. Pri ornamentiranih mečih se okras prstan tako na zunanjih kakor tudi na notranjih straneh ali površinah. Razen enega prstana, ki je iz brona, so vsi ostali prstani iz železa. Na mečev ročaj so bili pritrjeni z eno ali dvema zakovicama skozi jeziček, ki je bil skovan iz koncev prstana. Avtor sodi, da izdelovalci mečev niso hkrati delali tudi prstane, od katerih so mnogi ornamentirani, temveč da je bilo to delo drugih delavnic. Braniki takšnih mečev so izdelani iz štirioglate ali okrogle železne šipke, katereja je na sredi imela odprtino za ročaj. Velika razlika pa vlada tudi pri izdelavi rezil oziroma listov. Tisti, ki so bili ornamentirani v tuziji, imajo obliko spathe in so vsi čez 40 cm dolgi ter čez 4 cm široki. Meči, ki pa niso bili ornamentirani, so veliko krajši in ožji. Med njimi zavzema posebno mesto meč iz Ptuja, ki je pa glede na razne okoliščine dokaj dvomljiv, ali res pripada rimski dobi.

Glede datacije rimskih mečev s prstanastim jabolkom sodi avtor, da morejo le ornamentirani v tuziji, ki so na teh mečih, nuditi nekaj opore pri kronološki postavitvi. Skoraj pri vseh ročajih imamo sorodne motive. Le nekateri meči zadevno odstopajo; toda tu moremo najti neko sorodnost v detajlih. Isto opažamo tudi na branikih, kjer je ornament na braniku najožje povezan z ornamentom na ročaju. Identičen ornament je pa bil tudi na okroglih škatlicah na koncu mečevih nožnic. Na temelju raznih, predvsem takšnih ornamentalnih momentov, stavlja avtor meče s prstanastim jabolkom na ročaju v III. stoletje.

Josip Korošec